

Pende gulak asmasaň...

Category: Halk döredijiliği we rowaýatlar, Kitapcy, Medisina
написано kitapcy | 22 января, 2025

Pende gulak asmasaň... PENE GULAK ASMASAŇ... / rowaýat

Mundan 900 ýyl tòweregى öñ bolan waka soñ-soñlar rowaýata öwrülip gidipdir. Waka Abu Aly Hasan ibn Ahmet (980-1037) döwründe we onuň bilen gös-göni baglanyşykly bolupdir. Geljekki medisina ylymlarynyň atasy, görnükli tebigatçy we filosof Buharanyň etegindäki Afşana diýen obada gullukçy maşgalasynda 980-nji ýylda dünýä inýär. Yaşlykdan ýiti zehini bilen tòwerekdäkileri haýran galdyran Abu Aly Hasan ibn Ahmet (soñ-soñlar Ibn Sina) ilki Buharada bilim alýar. Ony Buharada häkimlik eden Samanidler hökümeti goldapdir. 999-njy ýylda Samanidler dinastiýasy synandan soňra, Ibn Sinanyň durmuşynda jahankeşdelik döwri başlanýar. Onuň jahankeşdelik edip Horasanda, Eýranda bolan döwürlerinden söhbet açýan bir rowaýat bilen tanyş edýarıs.

Aganyýaz HUDAÝBERDIÝEW.

* * *

Ibn Sina gezelenç edýän wagtlary mydama ýany şägirtli bolupdir. Olar şol göçüp-gonup ýören wagtlary bir şäheriň eteginde, äpet güjüm daragtynyň saýasynda düsläpdirlər. Ibn Sina çöpleme çöpläp, ot ýakyp, çay gaýnatmaga başlaýar. Şägirdini bolsa iýer ýaly azyk getirmek üçin şäher bazaryna iberýär. Bazara giden şägirt iki gujagyny-da azykdan dolduryp gelýär. Öňler beýle köp azygy almaýan şägirdiniň bolşuny geňlän halypa, oňa soragly nazaryny dikýär. Soraşmaga mähetdel şägirt ýylym-ýylym edip, özi gürrüne başlaýar. Barab bazarynda nyrlaryň hemmesiniň bir bahadandygyny, özünüňem arzandygyny aýdýar. Şu wagta çenli göçüp-gonup, azyk-suwlukdan horlanandyklaryny ýatlap, lukmanyň şägirdi mundan bu ýana şu ýerde galmak kararyna gelendigini čürt-kesik aýdypdir. Bu gürrüňleri diňläp duran lukman çözən goşlaryny ýygnamaga,

ýakan oduny hem söndürmäge başlaýar. Şägirdine haýdan-haý bu ýerden ugramagyň zerurdygynu düşündirýär. Lukman Hekim: «Altyn bilen misiň, ýag bilen çekizäniň nan bilen kepegiň parhynyň ýok ýerinde adalat hem bolmaz. Onuň ýok ýerinde ýasaýyş elmydama howp astynda bolar. Pendimi al, ýygna goşlary» diýse-de, şägirdi aýak diräp durupdyr. Lukman Hekim şägirdini ýeke galdyrmak islemändir. Şeýdip olar bu şäherde ýene birnäçe gün bolmaly bolýarlar.

Günleriň birinde şäher häkimi jar çekdirip, şäheriň ähli erkek göbeklisiniň köşgүn öñündäki meýdana üýşmeklerini talap edipdir. Ol ýere Lukman Hekim bilen şägirdi-de barypdyr. Adamlary meýdana ýygnamakdan maksat, bir jenaýat eden adamy dardan asmak bolupdyr. Günäkäri dar agajynyň aşagyna alyp barýarlar. Onuň kellesi biçak uly bolansoň, agajyndaky ýüpüň halkasyna sygmandyr. Nätmeli? Meýdana ýygnanan mähelläniň arasynda dowul başlanýar. Ýagdaýy synlan häkim, hökümi ýerine ýetirmek üçin, kimiň kellesi dar agajynyň halkasından geçse, şony-da asmagy buýurýar. Lukman Hekimiň şägirdiniň kellesi kiçi bolan, özi-de dar agajyna ýakyn durupdyr. Şägirdi idenekledip alyp barýarlar-da, dar agajyndan asmaga girişýärler. Rejäniň geň däldigine göz ýetiren Lukman Hekim, jellatlaryň biraz garaşmagyny haýış edip, şäher häkimine özünü tanadyp, asmaga höküm edileniň hem öz şägirdidigini aýdýar. Garaz, Lukman Hekim her edip-hesip edip şägirdini nähak ölümden alyp galýar. Goşlaryna dolanyp gelenlerinden, şägirdi bu ýerden göcmäge taýýarlanyp başlaýar. Halk döredijiliği we rowaýatlar